

Hodnocení disertační práce

Borjana Dodova

Systémová analýza: Metodologické aspekty studené války
(FAMU 2016)

Autorka se již ve své magisterské práci (*Konec světa – hledání struktury*, FAMU 2010) věnovala příbuznému tématu katastrofické krajiny a pohybovala se na úzké hranici mezi fiktivní katastrofou v podobě filmové pohádky pro dospělé a permanentní hrozbou katastrofy skutečné. Předkládaná disertační práce míří na jiné cíle, přesto jsou obě díla spjata metodologicky i stylisticky: autorka se neuchyluje k akademickému výkladu, její přístup je naopak odlehčen nepředpojatostí a neskryvanou chutí objevovat souvislosti a vztahy.

Disertační práce je interdisciplinárně založena na trojím zkoumání: historickém, které mapuje počáteční období studené války a formování strategického myšlení, v němž se spojila vojenská a akademická sféra, dále na zkoumání narace v kontextu systémové analýzy a konečně na rychlé sondě do poválečné organizace vědy v USA a do metodologické diskuse s ní související. Celý tento komplex otázek je vzájemně provázán do organického tvaru, který se snaží postihnout složitost problematiky a vyrovnat se s obtížností jejího zpracování. Navíc je třeba vzít v úvahu, že výzkum komplexního a dosud nepřiliš prozkoumaného prostoru prvních dvou dekád studené války se potýká s absencí nebo neověřitelností řady informací a některé otázky tak nelze uspokojivě zodpovědět. Autorka práce musela spojovat jednotlivé výpovědní linie, pečlivě hodnotit souvislosti a vazby mezi aktéry tehdejších událostí a rovněž posuzovat vliv jednotlivých složek, jež se na analýze potenciálně konfliktní situace podílely.

Každá kapitola je ilustrována výsekem z „grafické galaxie“ pojmů, institucí a jmen, mezi nimiž autorka vyznačila vzájemné vazby zhruba tak, jak jsou pojednány v textu. Je to efektní a šťastné ozvláštňení předkládané práce, které naznačuje komplexnost zkoumané problematiky a současně autorčinu schopnost metodicky (narativně) ji uchopit a poukázat na provázanost jednotlivých činitelů.

Celý příběh se točí kolem zřízení a rozvoje civilní společnosti RAND, v níž se od konce 40. let soustředila elita strategického výzkumu. Doktorandka prokazuje schopnost rozvíjet své téma za použití mnoha účelových odboček, které se nikdy nevzdalují od merita vyprávění, naopak je spíše oživují a cyklicky rozvíjejí. V pěti kapitolách a dvou intermezzech (obě jsou nabita informacemi a vhodně podporují základní linii vyprávění) postupuje organicky od historických okolností vzniku společnosti RAND k hlavní náplni její činnosti, jíž byla systémová analýza, vyznačující se mnohotvárnými mezioborovými aktivitami, z nichž posléze těžil nejen vojenský, ale i civilní sektor.

Pojem a statut systémové analýzy je vyložen s přihlédnutím k její genealogii až do 18. století. Dostáváme se na pole matematického modelování, užitekových funkcí, teorie her či logického empirismu a jsme jím provázeni se znalostí věci, podpořenou autorčím širokým teoretickým zázemím. Obecná teorie války se snoubí se spekulativními algoritmy, vojensko-ekonomické plánování s teorií komplexních systémů. Navíc na sebe naráží svět armádních elit a civilních vědců či strategických intelektuálů. Rovněž panuje rivalita mezi sociálními badateli a vědci matematicky orientovanými. Příběh má své napětí, zápletky a uzlové body, nechybí mu konzistentnost a vnitřní dynamika.

V promýšlení katastrofických scénářů má své místo i literární a filmová tvorba. Tato kapitola zřejmě nepostihuje všechny relevantní projevy, spojené s průnikem strategického a uměleckého

myšlení, ale velmi dobře ukazuje dobový kontext v oblasti kultury a ohlas, který měla tato tematika i u mainstreamového publika. Ostatně i systémová analýza byla někdy považována spíše za umění než za vědu. K tomu se pojí i další kapitola pojednávající o tzv. válce dvou kultur a o navazující diskusi týkající se historiografie, narativity a poválečné proměny vědeckého myšlení vůbec.

Epilog poněkud vybočuje z rámce autorčina výzkumu, ale jako symbolická tečka má své oprávnění. Je to vlastně humorné zakončení spletitého a fascinujícího příběhu studené války, s jejímiž důsledky se potýkáme dodnes. Bylo by nesporně zajímavé (a zřejmě ještě obtížnější) provést podobný výzkum na sovětské straně.

Práce není rozvláčná, přestože užívá dosti detailní popisy některých událostí nebo reakcí na ně, ale text to neruší, spíše to přispívá k jeho hutnosti. Vyznačuje se velkým množstvím informací z různých oborů, téměř v ní nenajdeme hluché místo. Autorka se suverénně orientuje v zahraniční literatuře, uvádí bohatou bibliografii, korektně cituje a zřetelně rozlišuje převzaté a vlastní myšlenky. Formální úprava práce je adekvátní a graficky čistá, snad jen výběr jednotlivých položek v obrazové příloze může být diskutabilní.

Vzhledem k vysoké formální i obsahové úrovni disertační práce a s přihlédnutím k náročnosti a originalitě badatelského záměru ji mohu směle doporučit k obhajobě.

V Praze dne 6.9.2016

Doc. PhDr. Ladislav Šerý

